

DUMITRU NICU

A HATÁSVADÁSZAT KELEPCÉI

A „Megéneklünk, Románia” országos fesztivál, a munka és alkotás nagyszerű seregszemléje nemes rendeltetése révén széles körű kulturális-nevelő tevékenység számára nyit lehetőséget, hozzájárul az emberi személyiség kibontakoztatásához, a tömegek tudás- és megismeréshorizontjának kiszélesítéséhez. Az emberformálásnak eme nagy hatású dinamikus folyamatában jelentős szerepet játszik a népi kultúra, a népünk által a századok folyamán megteremtett kincs értékesítése. Eredetiségénél, változatosságánál és szépségénél fogva, műfaji sokfélesége, etikai és ismeretelméleti értékei révén a román folklór igazi lételem: az ősi földön egymást folytonosan követő nemzedékek emberi kvalitásainak, intelligenciájának, életerejének és esztétikai érzékének tárháza. A „Megéneklünk, Románia” szándéka bemutatni korunk folklóráját, megőrizve természetes, eredeti forrásait, jelezve egyben a figyelemre méltó megújulásokat is. A folklórnak mai kultúránkba való beépítése távolról sem jelent egyszerű „archeológiai” feltárását mindannak, amit e téren a múltban alkottak, hanem a román falú új civilizációjának alapvonásait is illusztrálja. A faluhelyen végbemenő minőségi változások lényegbeli célja a falunak a városhoz való közelítése, ennél fogva a paraszti települések sokoldalú és harmonikus fejlesztése, a földművesek életszínvonalának szüntelen emelése természetesen a falu kultúráját is érinti, ösztönözve a hagyományos és a modern kultúra elemeinek szimbiózisát. Az országos fesztivál lényegében a népi kultúrának, a folklórnak a falu életében való folytonos jelenléte eszményéért száll síkra. Ilyen értelemben a folklór nem „még jelenlévő múlt”, ellenkezőleg: „örök jelen”, olyan szellemi jelenség, amely a hagyomány és újítás kölcsönös viszonyából táplálkozik. A „Megéneklünk, Románia” évről évre egyre határozottabban érvényre juttatta a román folklór fejlődésének elvét, és ezzel jelentős mértékben járult hozzá a „régifolklór” – „újfolklór” fogalmak szembeállításának meghaladásához. Az egyéni és csoportos előadók, a folklórcsoportok vagy a nagy együttesek számtalan műsora nemcsak azt bizonyítja, hogy a folklór nem megkövült érték, hanem

azt is, hogy a népművészet képes új, időszerű, gazdag és összetett életünk sajátos ritmusához igazodó értékeket is felmutatni. Az igényes rendezvények (mint például a Máramaros, Bihar, Olt, Vrancea, Suceava, Szeben és más megyebeliek) egyben azt is igazolták, hogy a folklórkincs vitalitását és üzenetét manapság úgy lehet megőrizni, ha a közönségnek bemutatják. Amikor egy folklórelőadás homogén és koherens volta érezhető volt, nevelő és emóciókeltő hatása kétségtelenül hozzájárult a szocialista ethosz kialakításához és térhódításához, fokozta a nézőközönség esztétikai és hazafias nevelés iránti, érzékenységét.

Nem lehet azonban szemet hunyni néhány olyan fogyatékoság fölött, amely a „Megéneklünk, Románia” országos fesztivál keretében a folklór, ismerjük be, nem is könnyű értékesítésének folyamatában mutatkozik. Így a népszokásokat illetően nemegyszer hiányzott az egységes felfogás, a hagyományos modelleket sokszor megkerülték, s helyettük hamisan pompázó, mesterkelt, elkápráztató népies képeket vittek színre. Ezekben az esetekben szem elől tévesztették a népszokások legfőbb értelmét, összefüggésüket az esztendő ünnepeivel és munkaalkalmaival, az emberi élet fordulóival, eseményeivel. Egy jelenet „kiemelése” aláássa az egész harmóniáját, az eltúlzott feldolgozások és (főleg koreográfiai) ékítések, cifrázások pedig megfosztják a népszokásokat értékük javától. Meghökentő jelenségeket tapasztalunk a népi táncok láttán is. Attól a (semmiképpen sem indokolt) szándéktól vezéreltetve, hogy mindenáron elbűvöljék a közönséget, egyes táncoktatók a táncfigurák kombinációjával próbálkoznak (például bánáti tánclépéseket kevernek erdélyiekkel), balettelemeket (főleg piruetteket) visznek be, túlzottan felfokozott ritmust erőszakolnak a táncosokra. Az improvizáció a táncosok népviseletének készítésében is észlelhető: a rikító színek, a túldíszítettség tobzódását kedvelik, megfélelkezve arról, hogy a népviseletet eredetileg az egyszerűség, a funkcionalitás, a jó ízlésről tanúskodó színek és díszítőmotívumok harmóniája jellemezte.

Bántó jelenségeket észlelni olykor a népdal előadásában is. Az igazi nótafák, a népdal tiszta dallamkincséből merítő népdalénekesek sorában a divatos énekesektől megfertőzöttek is színpadra lépnek, akik, amazokat utánozva, személyiségükhöz nem illő előadástílust erőszakolnak magukra, lemondva saját hangjuk természetességéről, kifejezőerejéről, sajátosságáról. Egyébként szakemberek már jelezték, hogy a sajátosan paraszti,

erőteljes férfihang helyett az erőtlenebb hangon való éneklés válik általánossá. Ami viszont ennél súlyosabb, hogy a műsorba gyatra, jelentéktelen énekek kerülnek be, pedig a népdalkincs csodálatos dallamokat és megindító szövegeket kínál. Ugyanez a reprezentatív értékek elemzésére vonatkozó észrevétel érvényes a népi zenekarok szervezésére is. Az új folklór térhódítása szempontjából szerencsés kezdeményezésnek tartható a mehedinti-i fesztivál, mely bebizonyította, hogy képes valódi tehetségeket és szép dallamokat megszólaltatni.

A „Megéneklünk, Románia” fesztiválnak a folklóralkotásokkal kapcsolatban támasztott állandó követelménye: az érték és hitelesség. Következésképpen, a művészetek nagy seregszemléjének részvevőitől el kell várni, hogy a folklór – ahogyan Mihai Pop professzor hangsúlyozta – része legyen saját kultúrájuknak, a folklór nyelvezetét teljességében értsék, legyenek benne otthonosak. Mindez elengedhetetlen felétele annak, hogy népművészetünk egészséges hagyományai megőrződjenek és fejlődjenek, hogy a dilettantizmus és az impresszionizmus végérvényesen eltűnjön, és minden esetben a hozzáértés, a tehetség és az alkotó ihlet érvényesülhessen.

Fordította Balázs Lajos